

Fővám téri Vásárcsarnok

A köznyelvben leginkább Fővám téri Vásárcsarnok néven emlegetett épületet a különböző cikkekben megtalálhatjuk Központi Vásárcsarnok, Nagycsarnok, valamint, ahogy a homlokzaton is olvasható I. számú Vásárcsarnok címen.

A Szabadság-híd pesti hídfőjénél található fedett piac háromszintes, mindegyiken kiszolgáló egységekkel. A 150 méter hosszú főhajót két oldalról hat-hat kisebb oldalhajó szegélyezi. A földszinti és emeleti szint egybenyitott, a felsőbb szint lényegében véve a falak mentén fut körbe és keskeny hidakon keresztül juthatunk át a szemközti oldalra. A földszinti árusok szabályos kis utcák mentén árulják portékájukat, az épület főtengelyében az utca szélesebb. A kovácsoltvas díszekkel borított bejáratot egy árkádsoron keresztül közelíthetjük meg, amely a csarnok teljes szélességében végigfut és ahova 13 boltozott kapun át juthatunk be. A fő homlokzat, a historizmus stílusának megfelelően szimmetrikus, öt nagyobb egységből áll. A központi elem a legnagyobb. Három hatalmas üvegablaka kítűnik a téglafalakból, a középsőn óra jelzi az időt. Két kőoroszlán figyel a budai és a pesti oldalt, a homlokzat legmagasabb pontján pedig kőből faragott címer ékeskedik. Az épület Vámház körút felé tekintő frontjának két szélső eleme középkori bástyát idéz. A díszítést, a faragott alakzatok mellett a világosabb és sötétebb téglák bonyolult minták szerinti váltakozása adja. A tetőt a pécsi Zsolnay család mázas cserepei és kerámiafejei díszítik, ez utóbbiak azon csövek végein helyezkednek el, amelyek a megfelelő szellőzést biztosítják. A tetőszerkezet a századforduló környékén divatos acélszerkezet, ez a fő anyag a téglák és cserép mellett az épület belső díszítésének is. Az épület mind a négy égtáj irányában megtalálható grandiózus ablakai rengeteg fényt engednek be felülről.

Az épületre pályázatot írtak ki, erre a beérkező kilenc pályamű közül Pecz Samuét választották győztesnek. Pecz Samu 1854-ben született Pesten, építész tanulmányokat folytatott hazai, valamint német és osztrák egyetemeken. Közel 50 év munkássága alatt oktatott a műegyetemen és több tervpályázaton is nyert pályaműve, igaz ezek közül nem mind valósult meg, mint például a Szépművészeti Múzeum, amit végül más valaki terve alapján építettek meg. Azonban sok híres, ma is látható épület is kapcsolódik nevéhez, többek között a debreceni Kossuth utcai református templom, a fiumei Magyar Királyi Tengerészeti Akadémia, a Magyar Nemzeti Levéltár épülete vagy a Budapesti Műszaki Egyetem könyvtára. A Levéltár esetén a Zsolnay cserepek, az egyetemi könyvtárnál pedig a világos és sötét téglák használata lehet ismerős a szemlélőnek, vizsgálva a Központi Vásárcsarnok épületére.

Pecz egyik legszebb művének építkezését 1924-ben kezdték el. A helyszín kedvező volt, hiszen mind a szárazföldön, mind vizen könnyen megközelíthető. A Duna biztosította a vízi kereskedelmet. *„Nem kicsinylendő tényezője lenne továbbá a csatorna a székesfőváros élmezőnye ellátásának, minthogy ma is jó részben a tervezett csatorna mentén fekvő vidék látja el a fővárost élelmi cikkekkel, melyek a csatornán fognának... egészen a város belsejébe, a központi vásárcsarnok közvetlen közelébe szállíttatni”*¹ A parton létesített kikötőt egy 120 m hosszú alagút kötötte össze a piaccal. A szárazföldi szállítást a vasút is segítette, amelynek külön rakodóvágánya volt a Vásárcsarnokhoz kapcsolódva. A szállítmányozás így hazai és külföldi beszállítóktól is könnyű volt. Valamint alig pár méterre a csarnoktól itt működött a Fővám-palota, benne többek között a vámhivatal és a pesti pénzügyigazgatóság. Ma az épület a Corvinus egyetemnek ad otthont. A Vásárcsarnok az 1896-ban megépült Szabadság-hídnak köszönhetően a budai oldalról is könnyen megközelíthető volt.

Az épületet végül 1897 februárjában adták át három év építkezés után. Eredetileg pár hónappal korábban tervezték, ám a megnyitót el kellett halasztani a tető nagy részét elpusztító tűz miatt. A megnyitón részt vett Kamermayer Károly egykori polgármester is. Az ő hivatali ideje alatt indult meg az öt nagyobb vásárcsarnok beruházása, a Központi mellett például a Rákóczi téri, majd ezekhez csatlakozott a Batthyány téri 1902-ben hatodiknak.

A Belváros és Ferencváros határán elhelyezkedő Fővám téri vásárcsarnokban aztán állandó volt a nyüzsgés. A legkülönbébb árukat lehetett beszerezni, többek között húst, halat, kenyeret, tojást, tej és tejtermékeket, zöldséget, gyümölcsöt vagy akár élő csirkét is. Ez utóbbit a főbejáratától távolabbi végén elkülönítve találhatták meg az emberek. Emellett olyan portékákat is vehettek a kortársak, mint például cserépedények, fonott kosarak, cipők, szövetek, papíráruk. Az eladók csak és kizárólag az igazgatóság által biztosított bódékból árusíthattak, ezekért bérleti díjat fizettek, berendezéstől függően. Hiszen nagyobb költséget jelentett a bor, pálinka vagy halárusok számára elengedhetetlen hűtőrekeszek, mint a zöldség-gyümölcs árusok egyszerű pultjai.

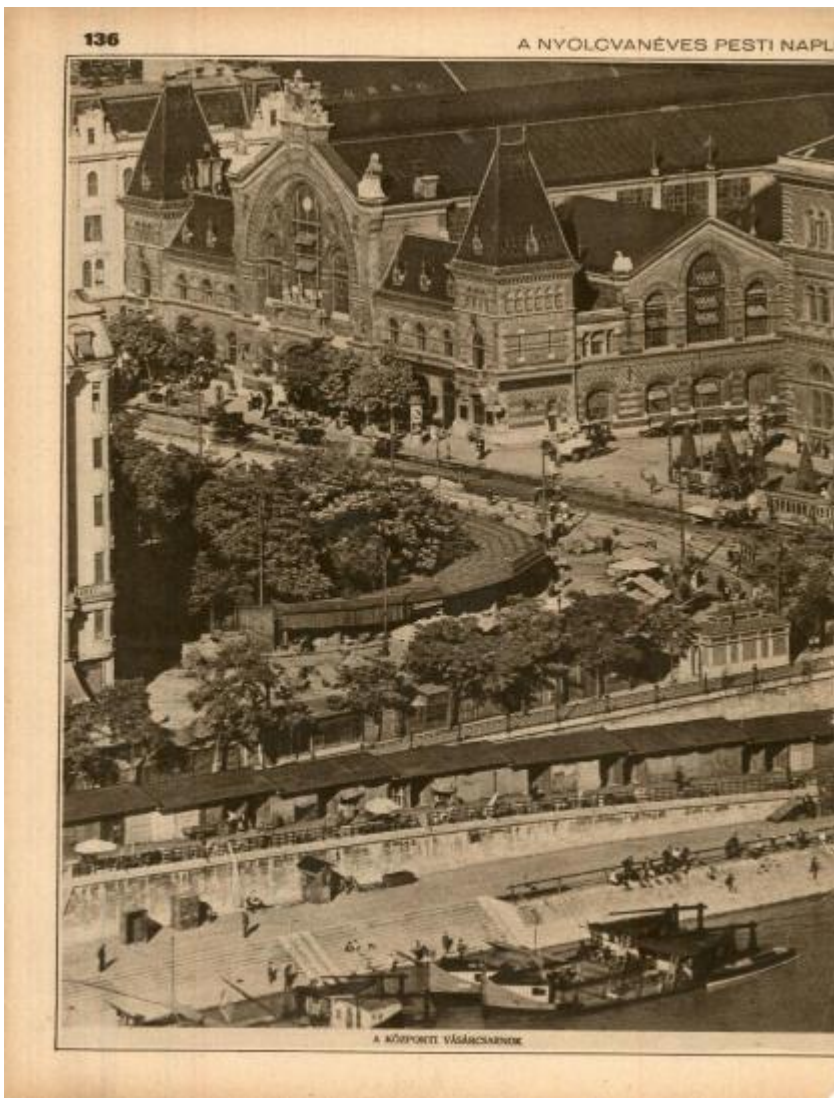
A II. világháború alatt a bombázások nagy károkat okoztak itt is, többek között a Dunához vezető alagút hozzávetőlegesen 40 méteren beomlott, megsemmisült a baromficsarnok és beomlott az egyik oldalhajó. Az épületen végeztek a háború után felújításokat és a piac működött is egészen 1991-ig, azonban olyannyira életveszélyessé vált addigra a benttartózkodás, hogy elzárták a vásárlóközönség elől. 1994-re renoválták teljesen az eredeti tervek alapján, ekkor érte el mai formáját. Az esetlegesen hiányzó mázas díszeket a Zsolnay gyár pótolta. A pincében fejlesztették a lifteket, és megerősítették a szerkezetet, hogy több teherautó rakodhassa le szállítmányát biztonságosan. Emellett a hal- és savanyúság árusok is leköltöztek az alsósintre. A lejutást mozgólépcsők segítségével könnyítik meg.

A Vásárcsarnok egyik célközönsége ma már a turisták tömege, így a jól megszokott élelmiszerpultok mellett rengeteg szuvenírt vásárolhatunk a bódék közt bókászva. Azonban nem csak a turisták kedvelt célpontja az épület, hanem az építészeti szakma is elismerte a rangos FIABCI Prix d'Excellence díjjal 1999-ben és azóta is a világ piacainak élvonalában található.

3

4

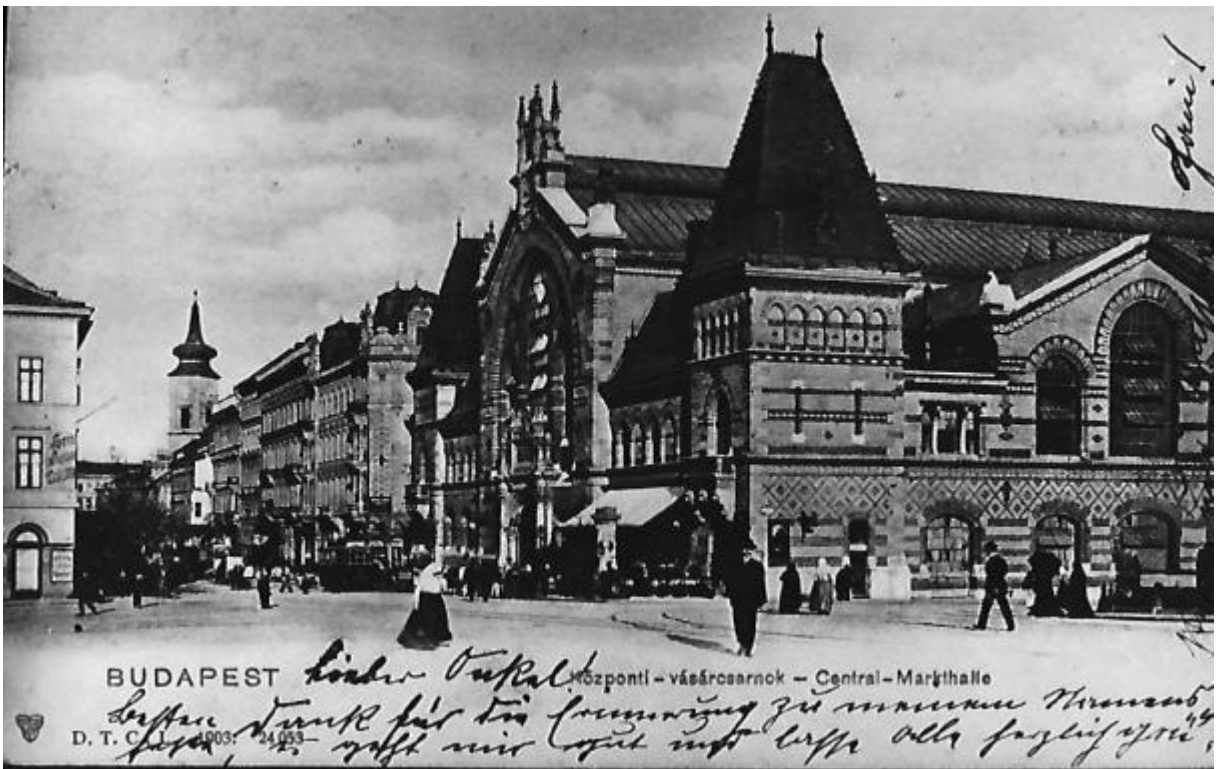
5

6

7

8

Bácsi Kinga

Források:

- hungaricana.hu: Tanulmányok Budapest Múltjából 28. (1999) Urbanizáció a dualizmus korában: konferencia Budapest egyesítésének 125. évfordulója tiszteletére a Budapesti Történeti Múzeumban: A VÁROSI ÁTALAKULÁS KÉRDÉSEI ÉS SZÍNTEREI
- budapestcity.org „Központi Vásárcsarnok”
- retrofeeling.blog.hu „A Vásárcsarnok története”
- belvaros.blogspot.hu „Nagyvásárcsarnok”
- Wikipédia „Központi Vásárcsarnok” „Pecz Samu” „Szabadság-híd”
- uni-corvinus.hu „A Fővámpalota története”

¹ hungaricana.hu: Gonda Béla: A magyar hajózás (1899)

² budapestcity.org „Központi Vásárcsarnok”

³ budapestcity.org „Központi Vásárcsarnok”

⁴ museum-digital.de

⁵ egykor.hu „Vámház körút, Fővám tér”

⁶ szeretlekmagyarorszag.hu „4 budapesti csarnok régen és ma”

⁷ budapest-anno.blog.hu „A Központi Vásárcsarnok az 1900-as évek elején”

⁸ museum-digital.de